СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLIX. Ч. 121. Джерзі Сіті, Н., Дж., середа, 28-го травня 1941. — No. 121. Jersey City, N. J., Wednesday, May 28, 1941 VOL. XLIX.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЛЯ ҐВАРДІЯ ВИЯСНЮЄ БУДЖЕТ МІСТА

НЮ ЙОРК. — Посадник міста Ню Йорку, Ля Ґвардія. дав гостру відповідь „громадянській буджетовій комісії", яка недавно заявила, що всі видатки міста Ню Йорку можна зменшити на десять відсотків. Посадник сказав, що ця комісія глупа, бомбастична, злобна й інтелектуально нечесна. Він почав переходити кожну суму в видатках міста й питати, чи можна з неї обірвати хочби одного цента? Всі видатки міста, казав він, виносять 670 міліонів долярів. В тім є 135 міліонів, які йдуть на зворот довгів і відсотків від міських позичок, які місто мусить сплачувати, бо так велить закон. Інакше місто мусілоб проголосити банкроцтво. 33 міліони йде на пенсії для урядників. На ту пенсію ті урядники й міські робітники стало складали і складають гроші. Це їх гроші. Чи можна з них обірвати десять відсотків. 58 міліонів йде на удержання поліційного апарату. Чи можна в нинішні часи зменшувати поліційний апарат? 32 міліони йде на шпиталі. Чи можна зменшити цю суму? 157 міліонів йде на школу. Цю суму ухвалює міська рада і колиб заряд міста навіть хотів обмежити ту суму, не має права. Департамент чищення міста бере 38 міліонів долярів і також мабуть ніхто не скаже, що цей департамент можна обмежити. 35 міліонів йде на пожарний департамент. В нинішні небезпечні часи цей департамент не лиш не можна зменшити, але треба конче поширити. 38 міліонів йде на ріжного роду старечі пенсії. Опісля йдуть ріжні гуманітарні фонди. Ні одного видатку не можна вкоротити, казав посадник Ля Ґвардія. Тому теж, щ[illegible]ити ті видатки, люди мусять платити відповідні податки.

МОРҐЕНТАВ В ПОЇЗДЦІ ПО МОРІ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар фінансів Морґентав виїхав на однім военнім американськім кораблі на широке море, щоб особисто приглянутись, як виконують свою працю американські патролі? Морґентав є секретарем фінансів і фактично з фльотою не має нічого спільного. Але департамент фінансів має певну скількість прибережних узброєних кораблів, які стережуть Америку від пачкування ріжних товарів. Ці кораблі нині виконують також чисту мілітарну роботу. А десять таких кораблів, що колись були призначені для боротьби з „бутлеґерами", дістала недавно Анґлія і вони роблять для неї добру роботу.

ВІЙСЬКОВИЙ СПИСОК НОВОГО РІЧНИКА.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт зарядив, щоб поборові бюра приготовили список нового річника новобранців, а саме тих, що з першим липня ц. р. осягнули повний вік, 21 літ життя. Їх приблизно буде один міліон. Так як ті, що вже записані до війська, також ті найновіщі новобранці, будуть ступнево втягувані до армії, на засаді тягнення жеребів.

ПІДПИСАНО ФАРМЕРСЬКИЙ ЗАКОН.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт підписав закон, ухвалений обома конґресовими палатами, на основі якого американське фармерство дістане полекші, в виді позичок на суму приблизно 450 міліонів долярів, щоб у той спосіб піднести ціни на фармерські продукти до 85% того відношення до цін на фабричні вироби, в якім ті ціни були в роках 1909—1914..

ЦІНИ В РЕСТОРАНАХ ПІДСКОЧАТЬ.

НЮ ЙОРК.— Голова товариства американських ресторанторів, Пол Генкел, заявив, що ціни по американських ресторанах мусять вкоротці підскочити на 10 відсотків, тому, що ціни на харчі дуже підскочили. Він сказав, що сметанка підскочила від 25 до 40%, а масло на вісім це[illegible]тів на фунті, в останніх десятьох днях.

ЗАЯВА АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ВАШИНҐТОН.— Виконний уряд Американської Федерації Праці видав заяву, в якій говориться, що пять міліонів членів Американської Федерації Праці стоїть солідарно біля політики президента Рузвелта і піддержить морально кожний його рух. Ці члени в нинішніх напружених часах будуть піддержувати всякий потрібний і патріотичний потяг уряду. Вони поставлять державне добро понад особисте. Також вони цілком не є настроєні песимістично, мовляв, Америка мусить годитись з вигрою тоталітарних держав. Вкінці вони є переконання, що вигра тоталітарних держав знищить американську демократію, тому з ними треба всіми силами боротись.

ІВАН ФРАНКО

(15. серпня 1856 —— 28. травня 1916)

Народе мій, замучений розбитий,
Мов паралітик той на роздожу,
Людським призирством, ніби струпом
[вкритий!

Твоїм будущим душу я тріважу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невжеж по вік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприсяг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило твоїх сил безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятійшою любовю,
Тобі офіруючи душу й тіло?

За дармо край-твій весь политий кровю
Твоїх братів? Йому вже не пишатися
У красоті, свободі і здоровю?

За дармо в слові твойому іскряться
І сила й мягкість, дотеп і потуга,
І все, чим може в гору дух підняться?

За дармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О, ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твойого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, вітхненну,
Що міліони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!

Якби!... Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим стидом, —
Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, впережешся Бескидом,

Покотиш Чорним Морем гомін волі,
І глянеш як хозяїн домовитий
По своїй хаті і по своїм полі.

Приймиж сей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
Твоїй будущині задаток слізми злитий,

Твойому ґенію мій скромний дар
[весільний.

Іван Франко.

Твори Львівських Письменників

Московські „Ізвестія" з 19. квітня повідомляють зі Львова: „Ніколи ще твори львівських письменників не видавалося так широко, як тепер. Величезними накладами виходять книжки Ванди Василевської. Видано книжку оповідань С. Тудора, збірник віршів Карманського „До сонця" (який за українських часів писав виключно меляхолійно-надмогильні вірші), вийшли книжки львівських поетів Гаврилюка, Шкрумеляка, А. Постернака, Бомзе, Ашендорфа, повісти і оповідання Шемплинського, Путрамента, Гріна та інш. Твори львівських письменників друкується також в часописі „Нове Віднокренгі", в польській мові, і в „Література і Мистецтва" в українській мові. Советська тематика притягає все більше увагу письменників Західної України. Недавно відбулась в місцевім клюбі письменників конференція присвячена сучасній тематиці в творах львівських письменників. З доповідю виступив т. Десняк. В дебатах взяли участь — Ванда Василевська, Тудор, Берейша та інші..." Цікавійше розуміється знати, хто з українських письменників живе, ніж те, що вони пишуть, бо мусять вони всі писати згідно з засадою — скачи враже, як пан каже.

НА КРЕТІ РІШАЮТЬСЯ ДУЖЕ ВАЖНІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ ПОДІЇ

КАЇРО (Єгипет). — Покищо не можна з певністю твердити, як закінчиться війна на острові Креті. Одно певне, пише Геролд Дені, американський кореспондент, що німці не опанують островом при допомозі свого „бліцкріґу". І це вже є для них великою несподіванкою. Далі, війна на Креті є того роду, що рішають літаки і гармати, словом матеріяльні засоби, а не люде. Якщо британці зможуть далі доставляти зброю і моряків, як це тепер діється, то цілком певно задержуть владу над островом. На самому острові, пише кореспондент, іде надзвичайно завзята боротьба. Німці вдержуються тільки завдяки більшій скількости літаків. І якщо не зможуть доставити до острова більшої допомоги кораблями, то таки програють.

КРЕТА ЗАЙМАЄ РІШАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ.

Обидві воюючі сторони добре знають, про що іде в боротьбі за Крету. Німці хочуть опанувати островом, щоб замкнути британцям доступ до Суезького каналу та відтяти довіз нафти з Азії до Африки та для вжитку британської фльоти на Середземному морі. А далі, щоб таким чином знищити цілу британську фльоту на сході Середземного моря. Знову опанування Кретою булоб для німців поважним кроком до наступу на Єгипет. Ось тому, пише Дені, британці вживають усіх засобів, щоб не допустити до того, щоб Крета дісталась в німецькі руки. Але проте, зазначує Дені, статись може всіляко...

„БІСМАРК" СТОРПЕДОВАНИЙ.

ЛОНДОН. — Британська адміраліція подає, що не зважаючи на мряку і бурю, таки вдалось британському морському літакови скинути повітряну бомбу на німецький панцирник „Бісмарк", що то затопив британський панцирний кружляк „Гуд". Погоня за „Бісмарком" відбувається далі й є велика надія на те, що він таки попаде в сітку британських воєнних кораблів і буде цілком знищений. На північнім Атлянтику є ще така велика британська морська сила, що, як кажуть, вона легко дасть собі раду з кожною німецькою морською комбінацією.

ВІДДАЄ ЧИ НЕ ВІДДАЄ УКРАЇНУ В НАЄМ?

МОСКВА. — Советська „Правда" називає „ерундою", чи там „політичною нісенітницею", те, що написав берлінський кореспондент фінського часопису „Саномат". А написав він таке, що Сталін згодився відступити Гітлерови Україну в наєм. „Правда" лає кореспондента і каже, що це „дітвацтво" висилати з Берліна до Фінляндії такі кореспонденції. Тільки не виясняє, як це сталося, що ту кореспонденцію перепустила націстівська цензура.

НЕ ПУСКАЮТЬ ДО ПОЛЬЩІ НІМЦІВ.

БЕРЛІН. — Заборонено німецьким громадянам відїзджати до Польщі, що є під німецькою окупацією.

З ПРОТИ-УКРАЇНСЬКОЇ ПРОПАҐАНДИ.

ЛОНДОН. — Бюро Райтера подає за джерелами польської пропаґанди, що націсти намагаються на „польських землях" засипати „ласками" українців, яким видають „спеціяльні леґітимації" на споживчі артикули, дозволяють їм на „Український Леґіон" чи „українські воєнні академії", попирають православну церкву і т. п. Це є ті самі вісти, що їх уже польська пропаґанда пробувала ширити в Анґлії, а теж о світі, декількома наворотами. Тепер передається те саме знову з таким самим додатком, як бувало, а це: „від щойно прибувших осіб з польських земель під німецькою владою довідуємось...". Нема в тому всьому нічого „нового", а тільки те саме, про що зачали писати польські ґазети з хвилиною, як тільки частина західньо-українських земель, що була давніше під Польщею, опинилась під німцями.

ІРАК СТАНЕ ПО СТОРОНІ БРИТАНІЇ.

АНКАРА. — Кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс" заповідає, що повстання в Іраку скінчиться тим, що поверне до влади скинений емір Абдуль Ілляг, що є про-британцем. Німці не дають Іракови тої помочі, якої надіявся теперішній премієр Рашід Алі. Мабуть тому, що вони сильно заанґажовані деінде.

ЯК ПОМАГАЮТЬ СВОМУ КРАЄВИ?

ЛОНДОН. — Британці складають в ощадностях більше, як це обчислила державна каса. Ті ощадности є потрібні для оборони краю. Звіт подає, що минулого тижня зложили британці в таких ощадностях понад 120 міліонів фунтів штерлінґів.

ЛЯВАЛЬ В ОБОРОНІ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ. — Пієр Ляваль, у розмові з американським кореспондентом, далі обороняє французько-німецьку співпрацю. Каже, що Гітлер не виміг на Франції нічого „понижаючого" і повівся з нею як переможеною цілком інакше, як повелись з Німеччиною у Версалі, вимагаючи тільки „співпраці над відбудовою Европи, згідно з новим порядком". Ляваль намагається переконувати американського кореспондента, що треба американцям розуміти, що теперішня війна в Европі „відмінна від інших", та що тут іде про „відродження Европи", про „нову революцію", з якої повстане „зреорґанізована, просперуюча Европа". Повороту до старого не буде, каже Ляваль. І це треба Америці знати з тим, що в тій новій Европі Америка може відіграти велику ролю.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
A Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Friday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Сити і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

У ВЕЛИКУ РІЧНИЦЮ

Двацять пять літ тому зійшов у Львові до гробу чоловік, що являвся немовби втіленням українського національного руху.

Був це великий письменник, автор поем і поезій, оповідань, повістей і драм, словом, письменник, що працював просто на кожній ділянці української літератури, і на кожній з них лишив незатертий слід свого велитенського духа.

Був він не лише великим артистом, що бистро обсервує життя й вміє находити відповідну форму, щоб змалювати так, щоб і інші це бачили й відчули. Він був теж великий учений, себто чоловік, що вічно шукає правди, і цю правду голосить, не дивлячися на те, які це буде мати наслідки для нього. Лишив він величезну масу наукових праць, з преріжних ділянок людської думки: історії, мовознавства, історії літератури, етноґрафії й інших.

Був він рівночасно великим публіцистом, що найдену ним і іншими вченими правду поширяв у загально приступний спосіб. Здається, що цей великий письменницький і учений талан дивився на популяризацію науки, на народню освіту, як на своє найважніше завдання.

Було це тому, бо цей великий письменник і вчений був теж людиною з незвичайно високим розумінням громадянського обовязку, великим суспільним діячем.

Життя його припало на одну з найважчих переломових періодів історії українського народу. Були це часи, коли український народ, в своїй масі селянський, найшовся нарешті вільний від оков кріпацтва й з початками політичної свободи. Найшовся він немовби на роздорожжі, не знаючи куди йому йти. Догадувався він хіба одного, що одна з доріг може його повести до повного життя, інша в пропасть і смерть.

Було це великим щастям для українського народу, що в ту хвилю з нього вийшов талан тої непересічної міри, як Іван Франко. Чоловік, що знав народ наскрізь, бо з нього вийшов, а рівночасно міг піднятися понад нього, обняти оком увесь просто світ, побачити невиразну ще дорогу, показати її народові, освітити її і своїм могучим голосом переконати його, що ця дорога правильна.

Щоб змірити значіння цього великана для українського народу, вистарчить порівняти стан українського народу при вступлені Франка на громадянську роботу зо станом українського народу при смерті Франка. Певна річ, що до поступу українського народу причинилися й інші люди, але ніде правди діти, що львина заслуга все таки належиться невсипущій праці цього найбільшого генія, який український народ видав у другій половині 19. століття.

В 25-ЛІТТЯ СМЕРТИ ВЕЛИКОГО САМОСТІЙНИКА

Українська земля у такій неволі, що грабіжник і окупант береться вживати навіть мови українських геніїв, щоб її використати для поневолення українського народу. Тому добре, що хоч тут, в Америці, маємо спромогу говорити і писати про таких велитнів українського духа як Іван Франко в такий спосіб, який відповідає правді. Та треба зазначити, що й в Америці є такі, що писатимуть про Івана Франка так — як диктує червона Москва. Знайдуться і тут московські прислужники, що будуть широко розписуватись про Ів. Франка, та ще й в його память концерти й академії влаштовувати — на московський лад. Та це є тільки доказом на те, яка це мусить бути страшна большевицька неволя на українських землях, коли і тут, на вільній американській землі, ті, що є ступайками Москви, не є всилі здобутись на те, щоб сказати, що „*нам пора для України жить*", чи, що „*не пора москалеви й ляхови служить*", як цього навчав український нарід — Іван Франко.

Розуміти Франка — значить бути за самостійну Україну.

Поглянувши на большевицьку пропаганду, бачимо шумні написи з нагоди 25-літніх роковин смерти Івана Франка. Видніють грубі наголовки про Франка як того, що „боровся з реакціонерами" чи „фальсифікаторами", очевидно тільки — українськими... Пишеться про Франка „тернистии шлях до волі", про те, як „батьки народу", себто, як самі українці його бойкотували і т. п. Словом буде всього подостатком, коли воно бе український нарід. Але зате бракує одного: Того, що Франко бажав бачити свій нарід дійсно визволеним, себто визволеним теж і з боку Москви. Московські аґенти знову й тим разом використовують нагоду 25-літніх роковин смерти Франка на те, щоб в його твори і думки вложити Союз Советських Соціялістичних Республик, до якого приковано т. зв. Радянську Україну — як ідеал Франка.

Певно, що Іван Франко, як високо гуманна людина мріяв про братерство народів, про одну велику і вільну спілку, в якій не буде національних кривд і насильств. Але Франко був теж і великим реалістом. Він глядів на терпіння українського народу зо серцем ї розумом. І саме ця сполука одного й другого доводила його — до самостійної України. Саме щодо цього питання він розходився зо своїм великим сучасником — Михайлом Драгомановим. Іван Франко, що так високо цінив Драгоманова як великого вченого, цілком не погоджувався з ним, коли іде мова про віру в національні ідеали, про ідеал національної самостійности. Між іншим пише Франко про Драгоманова таке:

„Глибока й сильна віра в західньо - европейські ідеали соціяльної рівности, заслонювала перед його очима ідеал національної самостійности... Не маючи в душі цього національного ідеалу, найкращі українські сили потапали в общеросійському ґрунті, а ті, що злишилися на свойому, попадали в зневіру й апатію. Ми тепер уже не сумніваємось, що брак віри в національний ідеал, продуманий до крайніх консеквенцій також на політичному полі був головною трагедією в життю Драгоманова, був причиною безплодности його політичних змагань, бож теоріями про басейни рік та про сфери економічних інтересів не загрієш людей до політичної діяльности".

А про природне відчуття нації до самостійности пише Франко таке:

„В сфері суспільного й політичного життя синтезою всіх ідеальних змагань, будовою, що на неї повинні йти всі цеглини, буде ідеал повного, нічим незвязаного й необмеженого (крім добровільних концесій, що їх вимагає дружне життя з сусідами)) життя і розвою нації. **Все, що йде поза рами нації, це або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами радіб прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що радіб широкими „вселюдськими" фразами покрити своє духове відчуження від рідної нації".**

Очевидно, що І. Франко, хоч який далековидючий, а проте не припускав, що тут на вільній американській землі, що не захотіла свого часу бути „сфедерованою" з Англією, а бажала стати цілком самостійною, житимуть колись такі виродки, що будуть захвалювати мовою Франка „Радянський Союз" і ту неволю, в якій опинилися міліонові українські маси в „союзі" з Москвою. Та коли так сталось, що маємо між собою отих аґентів, що хотілиб придавити і тут в Америці нашу допомогу визвольним і самостійницьким змаганням українського народу в Европі, то мусимо розуміти, що саме нам „призначено скалу сесю розбить". Отсе є те „велике діло", якого мають доконати американські українці: Нищити усіми засобами пропаґанду, що іде проти самостійної України, бо вся та пропаґанда не керується якимось вищими ідеалами, а тільки підпирає далі неволю, себто минулу і теперішню кривду, заподіяну українському народови, коли його позбавлено волі. Це пропаґанда за продовження насилля і терору. Тому не може бути кінця насильству в Европі без вільної й самостійної України, тої самої, якої вимагало політичне вірування великого гуманіста й ідеаліста, а заразом і реаліста — Івана Франка.

ПОКЛІН ПОЕТОВІ

(З промови Богдана Лепкого у честь Івана Франка).

Є спомини, що некликані являються перед свідомістю одиниць і громади...

Двацять восьмого травня, 1916 року, кілька хвилин перед годиною четвертою зполудня у Львові, вілля при вулиці Понінського число 4.

В найкращій її світлиці, там, де родилося неодно віще слово, лежав Він. Обезсилений, з виснаженим жовтим обличчям і з очима задивленими кудись далеко-далеко, гень аж у другий світ.

Сини на війні, донька у Києві, Він — сам. Лиш у другій кімнаті жінка, що доглядала Його, а біля Нього знайомий, що прийшов відвідати недужого. Коротка, важка, уривиста розмова, аж нараз: „Кличте, кого можете... всіх, всіх, хто є!"

І прийшло — сонце. Глянуло зпоза хмар на хорого, на Його ледви помітну усмішку і — згасло.

А разом із ним згасло життя найбільшого після Шевченка українського поета. Не стало Івана Франка.

Чому Він кликав усіх?. Чи, щоби розпрощатися, чи може, щоб сказати нам щось, чого не висловив у Своїх численних творах? Загадка, яку забрав зі Собою...

Є спомини, що некликані являються перед свідомістю одиниць і громади.

На другий день лежав серед зелені і цвітів. Цвіти на Ньому, цвіти довкола трумни, скрізь цвіти.

За життя терня і хмари, а тепер сонце і цвіти.

Їх *пахощі приспали Його*. Це перший спокійний сон за вісім літ тяжкої недуги.

Цить! Не буде його! Якого ще слова хочеш від Нього? Невжеж Він не сказав тобі:

„Якби ти знав, як я люблю тебе,
Як люблю невимовно!
Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти вся честь моя і слава,
В тобі дух мій, будуще моє
І краса і держава.
Яж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незломнім завзяттю,
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю!"

Є спомини, що некликані являються перед свідомістю одиниць і громади...

*

Ясне соняшне підвечіря останньог дня травня 1916 року.

В тихій домівці при вулиці Понінського число 4., панахида.

Одинокий священик править її. Січові Стрільці виносять домовину. Хор „Бояна" співає „Тихий вітер", а з Франкового саду чути голос якоїсь заблуканої пташки.

Може це Його пісня? Пісня поета, що так любив природу і красу і працю, що так дуже любив людину?

Промови, доземний поклін ґенієві і робітникові, людині і мистцеві. Ще один, ще і домовина двигнулася у свій останній хід... Пластуни, шкільна молодь, стрільці, соколи і непереглядна юрба народу. Якже важко і глухо пливе ця чорна ріка вулицями Львова!

Сонце вже давно погасло, вечірні тіні осотують мури, десь далеко гудуть глухо гармати, а вони йдуть і йдуть і йдуть, казав би ти кінця тому великому похоронові немає.

Була ніч, як земля взяла у свої зимні обійми Того, що „все, що лиш мав, віддав для одної ідеї. І горів і яснів і страждав і трудився для неї".

Для найвищої у світі і для найдорожчої для людей ідеї.

* * *

Франко — каміняр, Франко — коваль, Франко — Мойсей, чимало таких прізвищ можна Йому давати. Але в глибині свого великого „я" Він був у першу чергу поетом. Поетом вершин і низин, фантазії і дійсности, мрій і життя. Скільки нових шляхів перед українським духом відкрив цей вічний мандрівник, скільки нових слів і акордів добув Він із многострунної гарфи, якими самоцвітами обсипав наше слово і яку силу невялих квіток кинув на наші тернисті шляхи!

Минуть літа, а може і століття, заки зрозуміємо, якої сили додав Він нашим крилам до лету назустріч сонцю золотому...

Великі люди, як монументальні будівлі. Хто близько стоїть, величі їх не бачить. Треба відійти, щоб обкинути їх оком від гори аж до долу. Ми ще не бачимо Франка у повний ріст, але бачимо Його краще, ніж перед двацяти роками. Тоді він ще торкався політичних, суспільних, релігійних і інших питань, був живою людиною, а людині злоби дня не минути.

Нині ця злоба дня відлітає як пил і павутиння від нас з памятника із бронзи: що було на ньому хвилеве й проминаюче — минуло, залишається те, що вічне.

І для тих непроминаючих цінностей вічних, величаємо Його, як одного з найбільших мужів, яких дала нам наша земля...

ДЕЗОРҐАНІЗАЦІЯ СОВЄТСЬКОГО ПРОМИСЛУ

Директор ленінґрадської фабрики для виробу рур і казанів виправдується в „Ізвєстіях", чому його підприємство „не виконало пляну і своїх зобовязань перед державою", і намагається перевалити відповідальність на інших пишучи між іншим наступне: „Всі наші старання виконати своєчасно державний плян ударемнювали ті 60 ріжних підприємств, які співпрацюють з нами постачаючи нам відливані і ковані складові частини машин..." Між цими „саботажниками" стоять, розуміється, на першім місці дотичні підприємства на Україні. „Новокрематорська фабрика ім. Сталіна виконала в минулім році свої зобовязання перед ленінґрадською фабрикою взагалі лише на 83.2%, а кованих частин постачила лише 62.4%... Уральська фабрика для будови тяжких машин мала виконати 150 тон кованих частин, але не постачила нам ні одного кільограма. Не постачила їх нам і Кировська фабрика. В березні ми запитали заступника наркома тяжкого промислу Петросянца, чи буде нам постачено своєчасно відливані і ковані частини. Він відповів, що їх не буде постачено. Отже чого можна вимагати від директорів фабрик, коли заступник наркома дає таку відповідь?" До цього характеристичного образу типових відносин в советськім промислі треба додати, що на московськім уряді мститься надмірне сконцентрування цілого промислу в московських столиця для їх штучного піднесення і розвитку, на шкоду чужонаціонального промислу по окраїнах держави. Тут Кремль продовжує вірно політику царського уряду.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

ОРЛИ

Історичне оповідання з рр. 1734—1750.

(6)

— Сповнилося! — сказав Сулима.

— Сповнилося, — як відгомін повторив за ним Тригуб.

Як прийшли, так і вийшли.

Плиту втрійку на своє місце поклали й походили по гробах кругом церкви, щоб затерти сліди. Дощ таки добрий пустився. А вітер вже не гуляв, а скаженів по полі. Шуміли старосвітські липи, саджені ще руками прадіда Сулими. Двох Сулимів витали, два покоління. Може, обіцяли їм, що не зрадять їх тайни, а то й, може, сердилися на теперішні часи, може, казали, що краще живих на діло підіймати, ніж умерлих кликати на поміч. Всяка всячина приходила Петрові на гадку за той час, як він стояв на сторожі. Не дбав, що дощ йому за обшивку накапав. Гордий був, що разом зі своїм батьком і з батьком Орисі сповнив корисне діло.

Але чого це старий Тригуб так непривітно дивиться на нього? Що він Орисю любить? Хіба це гріх? Одружиться з нею. Хоч Тригуби й не рівня Сулимам, так зате Орися й гетьмана гідна, не то його, Петра. Батько не схоче їх кривди. Дасть свою згоду, дасть. І як не дати? Поміж ними тепер тайна. Тайна звязала їх навіки. Тайна життя і смерти.

— Петре! повернувся до нього Сулима. Ти підеш туди від дзвіниці, я у протилежний бік, а сотник поправцює крізь поля, щоб нас хто разом не стрінув. Хоч то тепер такий дощ, що й собаки не вигнав би надвір, а проте — береженого Бог береже.

Стиснули один одному руки й порозходились.

Орися ще не спала. Ждала батька. Тригуб здивувався:

— А чого це ти куняєш, дитино?

— Не спалося мені.

— Про Петруся думала?

— Ні, так. Чогось тяжко на серці.

— Кохання діло нелегке.

— Тату!

— Нічого, доню, нічого. Заспокійся. Якось воно буде. Якось бути мусить.

Орися подала батькові суху білизну і принесла гарячого молока.

— А знаєш, Петро парубок гарний, шкода лише, що пан.

— Або пани не люди?

— Фільософка, — і Тригуб закурив свою люльку. — Якщо він насправді такий, як у словах...

— То що?

— То побачимо, що з того вийде.

Орися вхопила батькову руку й піднесла її до уст. Тригуб пригорнув доньку до серця.

— Донечко моя...

*

Папір на маґістраті висів. Люди скоро до нього звикли. Та не лише звикли. Вночі наплював на цей папір. Не знати хто... Хтось.

На щастя, пішов дощ і сполоскав слину. І письмо позаливав. Папір плакав брудними сльозами.

Люди звикли й до того.

До чого не звикне людина?

Вже й балачки по городу пішли.

Город шумів... „Не дамо останніх своїх прав. Постоїмо за них. Ми не холопи царські. Ми козацький народ. Казали, що „Правління"[21]) доси лише буде, поки не знайдеться гідний чоловік на гетьманський уряд. Чому не шукають такого? Невжеж таки немає на всій Україні? Досить московські офіцири та урядовці насалися української крови, ми хочемо давнього ладу, свого, як колись було, ще за Апостола, і перед ним"...

Сліпі прозріли, німим привернуло мову.

Шумів народ, як річка весною.

Річка колоди несла.

[21]) „Правління" — скорочене: „Правленіє гетьманського уряду", установа з 6 людей (3 українців, 3 москалів), що правила після смерти Апостола Україною.

Вночі одного з передміщан побили. Добре таки. Здавна на нього око мали. А тепер виявилося, що він підслухував. Якщо ти чистий, то не соромся йти поміж люди. В хату входи, а попід вікна не скрадайся. Приловили й побили.

Тепер лежить. Не скоро встане, щоб побігти з язиком.

Дощ заливав на маґістраті письмо. Вже й до печатки добирався.

— Можеб зняти? — казав котрийсь із міщан.

— Хто почепив, хай і здіймає, — відповіли інші.

І папір висів.

*

В маґістраті двох урядовців сиділо. Неначе б то свої, та, алеж із тих, що то „тихше води, низше трави".

На двох стільцях кожний із них тримався, а тож й Москва страшна і свої не дуже безпечні. Москва там, а свої — тут... Земля в них під ногами горіла.

А проте, як служба, то служба. Наказ треба сповнити. Кличуть сотника Тригуба. „Милосте ваша, не во гнів вам сказавши, „бумаги" принесіть. До реєстрації відіслати час. Нам їх не треба, але начальство жадає".

— До реєстрації?! — і Тригуб усміхнувся. Добув ізза пояса ключ. — Ідіть і забирайте собі. Я не школяр, щоб із паперами носитись.

Поклонилися, подякували за ласку. А один:

— Коли кажете прийти?

— Хоч би й зараз, зі мною.

Пішов. Відчинили скриню, добули й почислили.

— А решта?

— Яка?

— Ті, що були.

— Беріть, що є. А як хочете, то хай у мене лежать.

Скривився канцелярист, як середа на пятницю, аж сотникові шкода його стало. Казав подати вишнівки. Осолодив йому ту гіркоту.

В Сулимів не інакше. І там вони небагато того добра добули. Благочинний[22]), які мав папері, приніс і висипав на стіл.

— А це що? — скрикнули урядовці.

[22]) Благочинний, те, що в гр.-кат. церкві декан.

— Або я знаю, яких вам паперів треба, — вдавав дурного пан-отець. — Що хочете, те й беріть, щоб не сказали, що я щось затаїв.

Багато жури мали наші урядовці, багато! А з козаками ще більше, ніж із ким. Саме непотрібне паперря позносили, а потрібного нема... Хоч проси, хоч грози, не помагає. „Не мають, не знають, не памятають". То знов: „позабували, погубили, згоріло", — і роби з ними що хоч. Та ще й панькайся з таким, як зі збитим яйцем, бо що козак, то не міщанин, — та ще молодий козак! Образиш, — то він тобі того не подарує. Як не вхопить з місця за шаблю, то десь уночі у глухій вулиці до плота припре і — шукай вітру в полі. Або йому що? Степ батько, Січ мати, йому не страшні ні кріси, ні гармати. Такі то козаки! А найгірше, що за ними й міщани а то й посполиті тягнуть. Ці останні недавно ще такі вам покірні були, як овечки. Здавалося, можна було їздити на них, як на конях. Ще більше, в Біронового брата жінки панських щенят молоком своїм годували. А тепер? (Д. буде).

ОЧЕВИДЕЦЬ ПРО ТЕ, ЩО ДІЄТЬСЯ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

***ВІД РЕДАКЦІЇ:**—На днях прибув до Злучених Держав молодий американець українського роду, що перебував довгі роки на Західній Україні, покінчив там вищі школи і брав активну участь в культурно-національнім українськім життю. Приглянувся він добре давній польській владі, як теж був свідком півторарічної московської господарки на західньо-українських землях. Імени очевидця не подаємо зо зрозумілих причин. Спостереження цього американського громадянина подаємо в серії статтей, з яких та є дванацята.*

XII.

Большевицькі Залізниці

Залізничий рух.

Залізнича комунікація під большевицькою владою в Західній Україні є так безприкладно недбала й здезорганізована, що був би великий гріх не згадати про неї бодай кількома словами. Ще за часів польського панування справа комунікації на українських землях була одною з пекучіших проблем. Будування залізничих ліній, чи навіть битих гостинців, нераз було предметом гарячих дебат українських послів в польському парляменті. Та з приходом нових окупантів стан комунікаційних середників не тільки що не поліпшився, але навпаки, як все інше під советською рукою, значно погіршився. Одинокі зміни, які поробили большевики в тому напрямі, це перебудова залізничих ліній, цебто розширення шин, та запровадження російських льокомотив. Перебудова ця забирала большевикам довгі тижні часу, тому на всіх лініях було здержані поїзди. Між Тернополем та Підгайцями не йшов поїзд більш як пять тижнів, це було саме на інших лініях.

Де за польської влади ішли поїзди два або три рази на добу, там тепер іде раз, і то з великим опізненням. Наприклад: на лінії Львів—Підгайці курсували два рази денно особові поїзди. Розклад поїздів був так зладжений, що мешканці підміських сіл в підгаєцькому повіті могли використовувати догідний час та полагоджувати свої справи в місті й назад вертати вечором до дому. Большевики й це унеможливили своїм новим розкладом їзди на цій лінії. Найкращий поїзд, що прибуває до Підгаєць, це вечірний поїзд, що приїздить до Підгаєць аж в 7-мій годині вечером. Мешканці підміських сіл, які хотілиб використати цей поїзд, не мають змоги це робити, бо в Підгайцях по 7-мій годині вечором нема вже що робити, всі склепи та уряди позамикані.

Поїзди приходять та відходять з великим опізненням. Ніколи не знати, чи даний потяг задержиться на якійсь стації, чи прямо переїде без жадного задержання. Я сам мав такий досвід з моєю поїздкою советською залізницею:

До Львова заїхав я досить нормально. Зате мій поворот був неначе яка казка, де героями советські кондуктори, військові та маси пасажирів, якими завалені залізничі стації. Треба знати, що советська влада забороняє спати по залізничих стаціях; як пасажира приловить на задрімці міліціянт чи НКВД-ист, його зараз записують та подають в суд і стягають кари. Та проте кари не помагають, бо це безрадне та розпучливе явище, проти якого ніяка людська рука не зарадить. Та вертаю до моеї подорожі зо Львова до Тернополя. Поїзд мав виїхати в 8-мій годині рано, як звичайно під касовим вікном збирається наперед довжезний хвіст тих, що хочуть купити білети. Касу відчиняють на пів години перед приїздом поїзду. Та довго прийшлося мені ждати на чергу. 8-ма година вже давно проминула, а поїзду ще нема. Прийшло полудне, а поїзду ще нема. Аж десь коло 5-тої пополудні поїзд прийшов. Касієр з лоскотом замикає вікно перед носами десяток пасажирів, що ще не встигли закупити білетів, хоч ждали цілий день. Тепер усі, що купили білети, кидаються бігти до поїзду. Але яке було моє здивування, коли кондуктори, жінки та мущини, починають відганяти пасажирів від дверей вагонів з криками та вересками „одвалювай, здєсь только для военних”. Маса людей, з білетами в руках, відходить назад до брудних почекалень, щоб ждати на наступний поїзд.

Я постановив таки поїхати до Тернополя. Тому продерся поміж численних кондукторів та вискочив на засніжені сходи поїзду. Пригадую, що хтось, мабуть таки кондуктор, вхопив мене за плащ і пробував стягнути, але я вспів вирватися та таки дістатися до середини вагону. В ньому було повно війська.

До Тернополя ми їхали цілісіньку ніч. По дорозі дуже часто поїзд приставав, а тому, що у вагонах було душно, накурено та парно, мене охопила горячка та страшна спрага. Заспокоїв я її в той спосіб, що коли пристав поїзд, я скакав на поле разом з советськими вояками та кулаками збирав і їв сніг... Це був одинокий спосіб, щоб заспокоїти спрагу.

Перед самим Тернополем, десь над самим ранком, поїзд без жадної причини, задержався та простояв цілих 3 години. Мені було до мешкання яких три кільометри, але тому, що це була зима та впав був великий сніг, я не міг дібратися пішки. Тому мусів виждати, аж поїзд з великим лоскотом та гамором заїхав вкінці на тернопільську стацію. Заплатив тоді за цю їзду 15 рублів (за польської влади білет з Тернополя до Львова коштував около 7.50 зл.).

Внутрішній вигляд советських ваґонів.

На залізничих лініях Західньої України большевики вживають здебільша давніх польських ваґонів з тим тільки, що вони порозширювали осі. Льокомотиви є російські та польські.

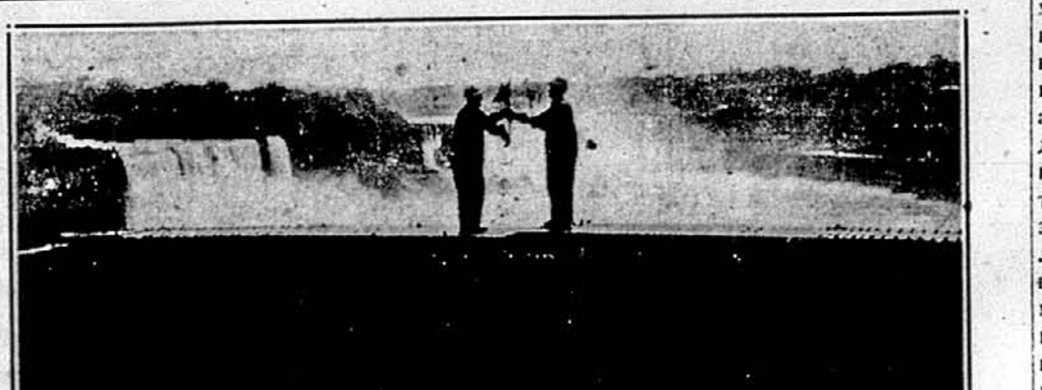
На лінії Москва — Київ — Підволочиська — Львів — Перемишль курсують московські, т. зв. „жесткі”, цебто особові ваґони, які мають поверхові сидження. Лавки мають два поверхи, на які вилазять пасажири в той спосіб, що драпаються неначе кури на дах спати, без жадних драбин чи східців. Часто перед вашим носом висять чиїсь грубо засмальцьовані та смердячі чоботи. На найвищих поверхах пасажири сплять.

У вагонах панує страшний бруд та нечистота. Військові та советські пасажири плюють на підлогу. Це звичайна річ. На підлогу кидають теж недопалені папіроси, які роблять зо смердячої „махорки” та звичайного ґазетного паперу.

Від приходу большевиків в Західню Україну ніхто не платив за переїзд залізницями майже через половину року. Треба було гризтись тільки тим, як дістати місце на поїзді або як втрапити, щоб цей поїзд задержався якраз на цій стації, де ви хочете сідати. В підльвівських селах, на лінії Підгайці — Львів ви часто бачите цікаві сцени. Українські селяни цілими гурмами заваюють залізничий шлях та здержують так поїзд. Вони везуть до Львова на продаж ярину, набіл та кури. Машиніст, не маючи іншої ради, стає й селяни впадають десятками до ваґонів.

В поїздах, що курсують між Москвою, Київом та Львовом можна дістати фляшку „водки”, ковбаси та хліба, але це великий люксус й очевидно призначений або для чужинців або для високих советських дигнітарів, що можуть сипати грішми на ліво й на право. Бо такий простий робітник, що заробляє 300 рублів в місяць, ледви чи може позволити собі на їзду в такому ваґоні. Він мусить їхати „етапами” як за царської Росії їхали в Сибір, вичікувати цілими днями та ночами по ріжних стаціях, чи як большевики називають „вокзалах”.

Большевики, як знаємо, кладуть великий натиск на технічний розвиток. Та їхня господарка на залізницях показує, що вони цілковиті нездари. Під тим оглядом здається, що немає гіршої країни на цілому світі. Тому й годі собі уявити, щоб Совєти пішли до війни, бож їх знищить сама їхня хаотична комунікація.

КОНЕЦЬ ДІЛО ХВАЛИТЬ.—Як високо над рікою Найаґарою споєно великанські залізні бервена, що мають творити нови і міст між Злученими Державами й Канадою, два робітники, один з канадійського боку, другий з американського, помашерували до середини, держачи в руках свої прапори. На задному пляні видно водопад.

ЗРІСТ ХАРЧЕВИХ ЦІН

Харчеві ціни в Америці, зокрема в промислових центрах, постійно зростають. Дорадчий комітет у справах споживачів опублікував недавно в Вашинґтоні заяву, в якій говорить, що причиною зросту цін не є викуплювання харчів з боку Англії, тільки таки власна американська політика. Ось недавно конґрес ухвалив близько пів біліона долярів як додаток до попередньо ухвалених сум, що підуть на піддержку фармерам, а саме на зрівнання фармерських цін до цін промислових виробів, в відношенні як це було в добрих передкрізових часах. Остання сума буде обернена в першу чергу на позички фармерам, на конто їх рільничих зборів.

Ця політика уряду супроти фармерів остаточно доведе до того, що вже в короткому часі фармерські продукти зростуть на ціні на десять відсотків. Цей зріст цін, зрозуміло, не буде дуже приємний для міського населення. Зате він буде пожаданий для самого фармерства. Деякі великі ґазети гостро критикують за це уряд, мовляв, він вже дозволяє фармерам дороблятись на війні. Фармери передтим не могли добитись такої підвишки цін, яку дістають тепер. Значить, кажуть деякі критики, хоч уряд голосить кличі, що не допустить до збагачування на кампанії зброєння, фактично вже поробив кроки, які ведуть до добрих зарібків для фармерства.

Ці закиди лиш частинно оправдані. Фактом є, що в нинішню пору урядова політика станула на такий шлях, який піднесе на 10% ціну на харчеві продукти й тим поліпшить доходи фармерів. Та з другого боку, хіба фармері не мають права домагатись підвишки, коли міське робітництво, на загал, вже добилось чималих підвищок плат і далі їх добивається?

Доходи фармера залежні виключно від ціни на його продукти. Коли ціни малі, то хоч би він витворив харчевих продуктів дуже багато, він на цім не заробить, а нераз навіть не покриє вложеної праці. Підвишка цін на харчеві продукти йде в купі з підвишкою цін на працю й інші промислові вироби. Як можна вимагати від фармерів, щоб вдержували стару ціну на свої продукти, коли все довкруги скаче вгору? Чи це справедливо? А понад усе — чи це з економічного боку здорово? Хіба в минулій економічній крізі ми не переконувались, що національне господарство творить цілість і коли якась одна важна господарська галузь починає банкротувати, вона потягає за собою ціле економічне життя нації?

Коли все дорожіє, то це фактично є доказом, що гріш тратить покупну силу. Якийсь продукт дійсно дорожіє лиш тоді, коли водночас решта продуктів задержує свою ціну. Якби ми хотіли нині вдержати фармерські ціни на старім рівни, а дозволили іншим продуктам на ціні скакати вгору, то фактично ми тим старалисяб обнизити фармерські ціни нижче, ніж вони були передтим.

Ново ухвалений в конґресі закон піддержки для фармерів ще не є підписаний президентом. Одначе президент сам інспірував той закон і його одобрив. Проте існує певне побоювання, що під натиском деяких місько-промислових кол президент може змінити свою думку і цей закон відкинути. Якби так сталось, то це булаб кривда для фармерів, яка в остаточнім результаті зле відбиласяб і на рівновазі цілого життя краю.

Робітництво й міські працівники можуть з огірченням себе питати: „Невже наші підвишки заробітних плат не матимуть жадної практичної вартости, бо вони підуть на покриття підвишки цін на ріжні життєві продукти?” Їх огірчення тут мало поможе. Зріст заробітних плат, коли не стоїть в прямій пропорції до зросту вироблених ними продуктів, має інфляційні наслідки, себто обменшує покупну силу заробленого гроша.

Ми нині присвячуємо велику частину нашої господарської енергії на виріб военних машин і ріжних матеріялів, які не мають ніякого споживчого значіння. Фактично американський промисл не лише не збільшує виробу продуктів щоденної потреби, але ступнево зменшує їх. Серед тих обставин підвишка зарібних плат, яка всюди має місце, мусить мати інфляційні наслідки.

Ці інфляційні наслідки до певної міри буде темперувати уряд шляхом позичок і високих податків. Тому широкий загал хай не дуже нарікає на податки. Хоч воно звучить дивно, податки в цім випадку матимуть дещо оздоровляючий вплив. Вони справді будуть виривати людям гроші з їх кишень, але водночас будуть зменшувати загальну суму обігової вялюти і тим підноситимуть покупну вартість гроша.

Та якби воно не було, уряд повинен так поступати, щоб в тих фінансових маніпуляціях не кривдити якоїсь одної суспільної верстви, тільки трактувати всіх однаково.

ДРУГІ ДИРИҐЕНТСЬКО-ВЧИТЕЛЬСЬКІ КУРСИ У ВИННІПЕҐУ

Заходом Культурно-Освітної Референтури при КЕ УНО в Канаді через два літні місяці — липень і серпень — відбудуться другі дириґентсько-вчительські курси.

На курсах буде викладати світової слави дириґент і композитор, знавець українського мистецтва, **проф. д-р Олександер Кошиць.**

На курсах викладається:

1) Практичні хорові вправи з українською світською і духовною піснею. (Одночасно з тим буде подаватись і історія повстання пісень). Викладамиме проф. О. Кошиць.

2) Наука дириґування — теорія й техніка.

3) Інтонація, ритміка й дикція.

4) Музичні науки: Загальна теорія музики, необхідні поняття про гармонію, музичні форми і відомості з історії музики.

5) Українська мова.

6) Способи ведення Рідних Шкіл в Канаді і як викладати: а) українську мову, б) історії — України й письменства, в) ґеоґрафію, г) спів і ґ) орґанізація орхестр.

Наука буде відбуватись перед і по обіді (8 академічних годин) окрім неділь і свят. Окремі хорові семинарі вечорами.

Викладатимуть: проф. д-р О. Кошиць — мистецький провідник курсів, д-р Яків Козарук і д-р Павло Маценко.

Курсантами можуть бути:

1) Українська молодь обох родів (студенти університетів і середніх шкіл) — не молодші 16 літ;

2) Учителі публичних і Рідних Шкіл;

3) Дириґенти й культурно-освітні працівники українських орґанізацій в Канаді;

4) Рекомендовані КЕ УНО, чи визначними українськими діячами і

5) Особи, священики й старші діячі, які бажають доповнити необхідні для них знання з оголошених предметів наук.

Курсант (ка) обовязково мусить мати музикальний слух. Політична чи релігійна приналежність до перешкод не належить.

Кошти за науку й прожиття: Бажаючі вчитись зголошуються до Управи Курсів за інформаціями та „Вписовими заявами”. Разом з виповненням заяви курсант (ка) пересилає $15.00 за науку на курсах.

Видатки для курсантів за два місяці — мешкання, їжа і дрібне — виноситимуть біля $70.

Зголошення й запити засилати до 15. червня на адресу:

UKRAINIAN NAT'L FEDERATION, D. E.,
P. O. Box 1107, Saskatoon, Sask.

Д-р П. Маценко,
Управитель Курсів і Культурно-Освітний Референт КЕ УНО.

Д-р Г. Г. СКЕГАР, Сан Франсіско, Каліф.

МОЯ ВІЗИТА В ЛІЛАНД СТЕНФОРД УНІВЕРСИТЕТІ В ПАЛО АЛТО, КАЛІФОРНІЯ

За останніх 25 літ було моїм звичаєм подорожувати по Америці, звиджувати наукові інституції, а відтак описувати їх. Роблю це з двох причин: щоб познайомити нашу студіюючу молодь з ріжними науковими інституціями в Америці, та щоб провірити, що властиво ці інституції знають про нас.

З кінцем квітня 1941. року прибув я до Сан Франсіско, Каліф., і зараз з готелю переписався з проф. Вол. Тимошенком в Пало Алто. Довідавшись, що проф. Тимошенко має найвигіднійший час в суботу, я вибрався босом з Сан Франсіско до Пало Алто 26. квітня. Сюда прибув я на годину першу. На стації чекав вже на мене проф. Тимошенко. Хотяй ми оба не стрічалися передше, але словянина так легко пізнати поміж іншими народностями, що ми відразу підійшли до себе, як старі знайомі.

Прямо з двірця ми поїхали до університетського ресторану на обід. При столі ми почали гутірку на ріжні теми, один одного питаючи, що нам було цікаво знати: мені про Каліфорнію, а проф. Тимошенкові про Ню Йорк і Шікаго (до Каліфорнії я прибув з Ню Йорку, а по дорозі вступав на короткий час до Шікаго).

По обіді пішли ми оглянути цілий „кемпус" (себто будинки університету, бібліотеки, музеї, парки і огороди), починаючи від бюра „ФУД РЕСИРЧ ІНСТІТУТ", де на дубових дверах видніє напис Dr. V. P. TIMOSHENKO, Economist & Professor of Commodity Economics. Є це вузький, а довгий офіс, з двома столами, на яких повно паперів, книжок, ріжних записок і телефон. Ліва стіна зашальована полицями, на яких повно гарно оправлених книжок, по цій питомій галузі знання. В куті, на приряді, стоїть грубезний повний словарець англійської мови.

Входжу до середини й відразу відчуваю повагу до цієї святині науки, — а рівночасно в душі тішусь, що цим інститутом управляє наш дорогий та вельми високо поважаний земляк, українець. До того такий українець, за яким не треба шукати зо свічкою!! Ми посідали на вигідні крісла. Я повів очима по всіх книжках довкола себе. Всюда бачить око великий порядок: всі книжки забібліографовані, понумеровані числами і розподілювані на різні секції.

Даруйте, пане Професор, — почав я, — але скажіть мені, як Ви дісталися в цю частину світа та на таку високу позицію?

Історія дуже довга — відповів проф. Тимошенко, — й тому не знаю, звідки маю починати.

Починайте зо самого початку, від народження, — замітив я.

Професор Тимошенко подумав хвилину, а потім почав: родом я з Чернигівщини (1885), конотопського повіту, коло Батурина. Гімназію кінчив в Ромнах, а високі школи, по інженірії і економії, у Петербурзі. По скінченні школи вислано мене до відділу шляхів в Туркестані. Як вибухла перша Світова Війна, взяли мене в Туркестані до війська та вислали до відділу Міністерства Торгу в Петербурзі (1914). Тут перебув цілу революцію. В 1917. р. прибув до Києва й Центральна Рада заофірувала мені пост радника при Міністерстві Торгу. Українська Академія Наук в Київі приняла мене у своє членство по економії в 1919. р. Головою тодішної Академії був проф. Туган Барановський. При кінці 1919. р. заіменовано мене радником делегації Української Директорії на Мирову Конференцію в Парижі, зо спеціяльно призначеними справами по економії. Головою Української Делегації в Парижі був тоді Сидоренко від Великої України, а аВсиль Панейко від Галичан. В Парижі перебув я 3 роки. В 1922. р. поїхав я до Праги й став професором по економії у Вільнім Українськім Університеті. Вже тут зробив я докторат по своїй спеціяльности.

У 1926. р. „Рокефелер Фавндейшен" вислав свого відпоручника (д-ра Манна) до Европи для наукових розслідів. Він прибув на наш університет в Празі й запропонував одну стипендію („феловшип") для одного з наших професорів. У 1926. р. прибув я до Злучених Держав Америки на „Корнел Юніверситі" й там почав спеціялізуватися по сільсько-господарських справах економіки. В 1927. р. отримав я ступень доктора фільософії, написав книжку англійською мовою й вернувся до Европи.

В 1928. р. запросив мене Університет Мішіґен на лектора по економії. Тут був я повних 6 років. Коли прийшла велика депресія в Америці, президент Рузвелт створив у Вашингтоні дорадче тіло й запросив мене на дорадника до Департаменту Агрікультури з титулом "SENIOR AGRICULTURAL ECONOMIST". Тут вибув я повних 2 роки. В році 1936. запрошено мене на професора до Ліланд Стенфорд Університету в Пало Алто, Каліфорнія. Отсе маєте мою повну історію, — докінчив проф. Тимошенко.

Я вислухав цілу історію проф. Тимошенка й потонув в думках недалекого минулого. Я знав багато українців, які приїздили з Европи до Америки, але не всім щастила така доля як проф. Тимошенкові. З наших учених з Европи то лише трьох їх (Гайдак, Павличенко і Тимошенко) влаштувалися в Америці при великих університетах та піднесли славу України дуже високо. Найцікавіше, що всі три вони вийшли зо шкіл в Празі з Українського Університету! Це надзвичайно добре говорить про ту інституцію, що виховала таких великих людей, що навіть інші держави цінять їх так високо! Бо деж ви чули, щоби президент Америки покликав до свого „брейн тросту" українця на дорадника? А це дійсно так було!

Проф. Тимошенко вийшов на хвилю, а як вернувся, поклав перед мене купу різних видань. Я перебіг очима по книжках. Автором їх є ніхто інший як проф. Тимошенко. Книжки написані по українськи й по англійськи: 5 книжок видано в Празі (по українськи), одну по німецьки, одну по чеськи; 2 видано в Англії, одну в Канаді, одну працю видано в Університеті Корнел, 4 книжки видав Університет Мішіґан, Стенфорд Університет видав 3 книжки і „Фуд Рісирч Інститут" видав 6 книжок (одна з них є на 571 сторінку). Все це зробила за 17 років одна людина, що мусіла вже в середньому віку вивчуватися чужих мов, щоб доконати такого діла. З цієї листи 7 праць подарував мені проф. Тимошенко на памятку.

Покидаємо бюро „Фуд Рісирч" й виходимо на двір. Перед вікнами розпростерся великий майдан чотирокутником. Цілий цей майдан засаджений різнородними півтропічними деревами та пальмами. Поміж деревами великі й малі грядки цвітів, рож, корчів, кущів, зел та кактусів. У воздусі повис запах рож, розвинених рожевих акацій та дерева евкаліпти. На деревах заспівали птахи при будові нових гнізд. Каліфорнійське сонце пестить своїм життєдайним промінням студентів й студенток, що то входять, то виходять з різних будинків, з книжками під пахою. Крізь вікна з каплиці долітають до нас звуки мельодії весільної: хтось там сьогодня жениться.

Університет Ліленд Стенфорд в Пало Алто, Каліф., не є така велика інституція, як Нортвестерн в Шікаго, чи Колюмбія в Ню Йорку, але зате він має факультети: медицини, інженірії, природничих наук і штуки, педагогіки, права й музики. Оплати за курси дуже високі, бо по $115 за квартал (значить самий вступ коштує $460 річно). Студентів є тут 4,200, професорських сил 1,283.

Для українців є це неоцінена інституція, бо має таку велику українську бібліотеку, якої ніодин українець в цілій Америці не має. Навіть всі українці разом в Америці і Канаді!

Колись вчився на цім університеті б. президент Гувер. По першій Світовій Війні Гувер адміністрував роздачу поживи голодній Европі з Америки. При цій нагоді зібрав з Европи літературу всіх тих націй, котрим давав поживу. При університеті побудував Гувер прекрасну бібліотеку, щоб зберігти цю літературу. Входите до середини бібліотеки й своїм очам не ймете віри. Тут бачите цілу Німеччину, Польщу, Україну, Росію, Югославію, Скандинавські Держави, Францію й Англію. Сотні тисяч книжок, брошур, памфлетів, газет, відозв, мап. Є навіть карикатури! Все це оправлене, упорядковане, записане в катальоґи. Маєте тут історію, літературу, пропаганку, воєнні мапи всіх европейських народів. На стінах висять проклямації війни в мовах: французькій, інмецькій і російській.

Година пята зполудня. Ми хочемо ще звидіти околиці гір, поки підемо до хати на вечеру. Сідаємо в авто й проф. Тимошенко їде зігзаґами попід гори, та поміж чудовими садами, все вище й вище аж, поки не стали на самім вершку гір. Перед нами чудова панорама. Гори зелені, повні цвіту, поорані глибокими пурпурово затіненими яругами, які то падуть стрімко, то простягаються злегка. Звідти видно палату Гувера, побудовану на найвищім горбку, недалеко від університету.

На годину шесту ми проїхали до хати проф. Тимошенка. Пані Тимошенкова й їх донечка приготовили добру вечеру (смажений крілик й курка). По вечері ми розговорились про всяку всячину. Я оповідав про свої враження, а проф. Тимошенко оповідав про свої з Канади, куди він був запрошений з відчитами на зїзд в Саскатуні. Канадійські українці зробили на проф. Тимошенка дуже добре враження, так, що він думає, що в Америці повинні повстати такі самі Бурси, як в Канаді.

Про Українську Академію Наук в Америці проф. Тимошенко думає, що ця справа піде, якби хтось занявся підготовкою зїзду, виробив приступний статут, а до введення цьої інституції требаб дістави когось з Европи. Але це скорше не піде хіба по війні!

В годині 10. ввечір попрощався я з панством Тимошенками. Мій „бос" віз мене пахучими долинами, а тепла ніч морила мене до солодкого сну.

БУВШИЙ КОРОЛЬ РУМУНІЇ НА КУБІ.—Карло, прогнаний король Румунії, як видно радий, що вирвався зо життям з краю, котрим правив. Він має всідати на корабель, що його повезе з Бермуди на Кубу, де він має зажити. Коло нього поручник Едвард Камерон, котрого англійська влада приділила бувшому королеві за товариша й сторожа.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

В Бетлегемі, Па., в шпиталі св. Луки, помер у неділю, 25. травня 1941., в 7:25 год. ввечір член від. 288. У. Н. Союзу,

ГРИГОРІЙ АРТИМИК.

Покійний родився 22. січня 1887. р. в Дедьва, повіт Турка, Зах. Україна.

Най земля буде Йому пером!

Уряд від. 288. У. Н. С.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

В четвер, 1. травня 1941. року, в годині 7:30 рано, по дорозі до роботи до фабрики помер у Картерет, Н. Дж., довголітній член Тов. Запорозька Січ, від. 342. У. Н. Союзу в Картереті, Н. Дж.,

ІВАН ЯКИМІВ.

Походив зо села Підгірці, повіт Золочів, Галичина. Вступив до У. Н. Союзу в 1914. р., до від. 209. у Картерет, Н. Дж., звідки перейшов з переступним листом в 1927. р. до Тов. Запорозька Січ, від. 342 У. Н. Союзу в Картерет, Н. Дж.

Похорон відбувся в суботу, 3. травня, в годині 9. рано з дому жалоби, 90 Sharot St., до української церкви св. Вмм. Димитрія в Картерет, Н. Дж., а звідтам на цвинтар у Линден, Н. Дж.

У похороні взяли участь: Тов. Запорозька Січ, родина дальша і ближча, і сусіди.

Бл. п. Іван Якимів прожив 58 літ. Полишив в смутку жену Анну і двох синів: Миколу і Василя, та 4 доньки: Анну, Гелену, Наталку й Ірину, і 5 внуків.

Нехай земля буде Йому пером!

Іван Маркович, секр.

В неділю, 25. травня 1941., помер нагло в Елизабет, Н. Дж., член Бр. св. Володимира, від. 65. У. Н. Союзу,

ВАСИЛЬ ЯДЛОВСЬКИЙ.

Покійний родився 18. жовтня 1899. р. в селі Поляни Суровичні, повіт Сянік. Прожив 42 роки. До Братства і У. Н. Союзу приступив 30. вересня 1936. р.

Оставив жену Еву і сина Йосифа Ядловського.

Похорон відбудеться в середу, 23. травня, в годині 9. рано з дому жалоби, 710 McKinley St., Elizabeth, N. J., а відтак до укр. кат. церкви св. Володимира при South St.

Нехай земля буде Йому пером!

Андрій Смит, секр.

Щоби порізані банани не чорніли, належить їх покропити соком з цитрини, або соком з помаранч або з цитрусу (ґрейпфруту).

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БИЗНЕСМЕНІВ

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН, ч. 315. Серед ворогів.

Як два бутавці запримітили, що до села зближається Тарзан, вони скоро побігли в село і закричали: „Замикайте брами, скоро!"

З черги Тарзан, побачивши це, відразу догадався, що бутавці мають щось таке, чого не хочуть нікому показати.

Та для нього паркан не був жадною перегородою. Він легко вискочив на нього, а далі зіскочив по другому боці.

Далі він сміло попрямував вулицями до самого осередка. Бутавці, які були його смертельними ворогами, зо здивування витріщували очі.